

UDK broj
339.13(100)"2022"
327.5(477)"2014/2022"

Pregledni članak

Lidija Madžar^{§§}

Fakultet za finansije, bankarstvo i reviziju, Alfa BK Univerzitet,
Beograd, Srbija
Faculty of Finance, Banking and Auditing, Alfa BK University,
Belgrade, Serbia

Primljen: 8. juna 2022. godine

Prihvaćen: 22. juna 2022. godine

UTICAJ UKRAJINSKE KRIZE NA MEĐUNARODNE TRGOVINSKE TOKOVE I PREHRAMBENU BEZBEDNOST

Apstrakt

Ukrajinski rat je u velikoj meri promenio koncept i pejzaž globalne privrede, dovodeći do niza neželjenih posledica. Ova ratna kriza je poremetila globalna finansijska tržišta, proizvodnju, izvoz i lance snabdevanja, dovela je do oštrog rasta svetskih cena energenata, prehrambenih proizvoda i inflatornih pritisaka, izazvala je dramatičnu humanitarnu katastrofu, ugrozila je globalnu prehrambenu bezbednost i povećala je transportne troškove, ugrožavajući i sam rast globalnog BDP-a. Ovaj članak se bavi ispitivanjem uticaja Ukrajinske krize na funkcionisanje globalne trgovine, kao i na svetsko tržište hrane i prehrambenu bezbednost. Zaključuje se da je savremeni svet sada povezaniji nego što je ikada to do sada bio putem međunarodne trgovine, globalne proizvodnje, lanaca proizvodnje i snabdevanja i finansijskih, robnih, poljoprivrednih i drugih tržišta. Kriza u jednom delu sveta se lako i

^{§§} E-mail adresa: lidi.madzar@gmail.com, ORCID ID:
<https://orcid.org/0000-0002-1708-5683>

efikasno preliva i na njegove druge delove, izazivajući presudne efekte po globalnu i nacionalne privrede, energetska i prehrambenu bezbednost, životni standard stanovništva i životnu sredinu.

Ključne reči: *Ukrajinska kriza, međunarodna trgovina, globalna privreda, prehrambena bezbednost, globalne migracije, recesija, globalni lanci snabdevanja, rast globalnih cena.*

JEL klasifikacija: E31, F22, F40, F42, F63, L66, O13

Uvod

Aktuelni oružani sukob u Ukrajini vodi poreklo još od 2014. godine kada je Rusija izvršila jednostranu aneksiju Krima. Tokom marta 2014. godine su ruske trupe već uveliko preuzele kompletnu kontrolu nad ovim poluostrvom pod izgovorom zaštite ljudskih prava njihovih sugrađana sa Krima i jugoistoka Urajine. Ova kriza je produbila etničke podele, dok su dva meseca kasnije proruski pobunjenici zvanično i održali referendum o proglašenju nezavisnosti istočnih oblasti Donjeck i Lugansk od Ukrajine. Ovaj konflikt je doveo i do najnovije invazije koju je Rusija pokrenula na Ukrajinu 24. februara 2022. godine, prisiljavajući više od 7 miliona ljudi na to da napuste svoje domove. Ovaj sukob je ozbiljno ugrozio političke i ekonomske odnose između Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i Ruske Federacije, povećavajući i rizike od pojave sukoba širih razmera. Očekuje se da će Ukrajinski rat imati šire posledice po buduću saradnju u kritičnim pitanjima i oblastima poput kontrole naoružanja, sajber (*cyber*) bezbednosti, nuklearnog naoružavanja, energetske i prehrambene bezbednosti, globalnih klimatskih promena, borbe protiv terorizma, ali i izostanka političkih rešenja za mnoge aktuelne globalne konflikte [1].

Eskalacija ratnih sukoba u Ukrajini je samo dve godine nakon početka pandemije koronavirusa *Covid-19* izazvala *komešanje* i pad cena hartija od vrednosti na finansijskim tržištima širom sveta, istovremeno utičući i na neizvesnost u pogledu oporavka globalne privrede. S obzirom na činjenicu da je Rusija treći po veličini globalni proizvođač nafte, drugi proizvođač prirodnog gasa i jedan od pet najvećih svetskih proizvođača čelika, nikla i aluminijuma,

prirodno je da je prekid njenog izvoza i lanaca snabdevanja doveo do rasta svetskih cena ovih i prehrambenih proizvoda. Ovi trendovi su uzrokovali i nastanak inflatornih pritisaka, kao i rast rizika od socijalnih nemira, kako u razvijenim, tako i u zemljama u razvoju (ZUR). Ovaj globalni sukob je ujedno doveo i do pada obima putničkog i teretnog saobraćaja, automobilske i hemijske industrije, kao i do kontrakcije svih onih sektora u kojima se ove sirovine javljaju kao neophodni inputi. Pri tome recesija nije samo zapretila evropskim zemljama, već i samoj Rusiji koja se suočila sa naglim gubitkom izvoznog tržišta [3]. Svetska banka procenjuje da će se privreda Ukrajine samo tokom ove, 2022. godine smanjiti za 45,1%, dok za privredu Rusije već pogođenu sankcijama predviđa ovogodišnji pad od 11,2%. Ovaj rat je ujedno doprineo i rastu zabrinutosti zbog naglog usporavanja globalne privrede, rasta inflacije i siromaštva, dok se posebno odrazio na funkcionisanje globalnog robnog i finansijskog tržišta, migracije, trgovinske veze i pad poverenja potrošača, proizvođača i poslovnih ljudi [8].

Pri tome su evropske zemlje, zbog svoje zavisnosti od ruske nafte i prirodnog gasa, postale posebno ranjive, dok se suočavaju i sa rastom inflatornih očekivanja koja bi mogla da smanje životni standard domaćinstava i ugroze rast bruto domaćeg proizvoda (BDP). Ekonomske posledice Ukrajinskog rata se očekuju i u drugim delovima sveta u vidu rasta cena robe i usluga, rasta inflacije, smanjenja tražnje u evropskim zemljama i ograničavanja globalne trgovine. Ova kretanja će dalje sasvim izvesno uticati i na rast cena energenata, poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, kao i na pojavu velikih poremećaja u globalnim lancima proizvodnje i snabdevanja [3]. Svetska banka takođe procenjuje da će Ukrajinska kriza imati za rezultat dramatična poskupljenja hrane i energenata u toku naredne tri godine, kao i najverovatniju pojavu stagflacije kao privrednog fenomena pri kojem dolazi do istovremenog rasta inflacije i pada BDP-a [5, str. 735]. Globalna stagflacija će najverovatnije nastati kao posledica šoka agregatne ponude izazvane naglim padom agregatne tražnje, usled čega se očekuje da će doći i do pada globalne proizvodnje i rasta opšteg nivoa cena.

Svetska banka takođe ukazuje na to da je ovaj globalni konflikt izazvao velike poremećaje u međunarodnoj trgovini i ulaganjima

široj svetu, utičući na pad automobilske industrije, turizma i ugostiteljstva, na poljoprivredu i prehrambenu industriju širom sveta. Iako su siromašne zemlje u ovom trenutku najugroženije, ova institucija procenjuje da će sve zemlje, regioni i industrijske grane osetiti njegove negativne posledice. Ona takođe predviđa i da će obim međunarodne trgovine pasti za 1%, smanjujući i rast globalnog BDP-a za nešto manje od 1%. Dok su ovim ratom u najvećoj meri pogođene zemlje izvoznice proizvoda i usluga, u nešto su boljem položaju zemlje neto izvoznice poljoprivrednih useva i fosilnih goriva čije izvozne aktivnosti donekle ublažavaju negativne efekte rata. Svetska banka dalje navodi da ovaj Ukrajinskim ratom indukovani ekonomski šok utiče na globalna privredna kretanja kroz sledećih pet kanala [9, str. 11]: a) tržište roba, b) logističke mreže, c) lance snabdevanja, d) strane direktne investicije (SDI) i e) sektore usluga poput turizma i ugostiteljstva.

Konačno, u poslednje vreme raste i zabrinutost za uticaj Ukrajinskog rata na produbljivanje globalne prehrambene nebezbednosti jer prekid izvoza hrane i poljoprivrednih proizvoda iz ove zemlje može uticati na eskalaciju humanitarne, privredne i krize gladi. Ovaj problem postaje utoliko veći ukoliko se uzme u obzir činjenica da je savremeni svet postao integrisaniji nego ikada, kao i da karakter aktuelne poljoprivredne i energetske politike može dodatno pogoršati ovaj problem. Pri tome su globalna tržišta hrane veoma koncentrisana, kako u pogledu snabdevanja, tako i u pogledu zaliha hrane. To dalje znači da samo 7 zemalja čini 86% globalnog izvoza pšenice, dok samo 3 zemlje na svojoj teritoriji imaju 68% zaliha pšenice na globalnom planu. Slična je situacija i sa drugim usevima poput kukuruza, pirinča i soje. Takođe je i pandemija koronavirusa *Covid-19* sa svoje strane doprinela prekidu globalnih lanaca snabdevanja i rastu inflacije, utičući prirodno i na dramatičan rast cena hrane i energenata. U svetlu opisanih problema Arif Husain predleže obezbeđivanje humanitarne pomoći, dalju liberalizaciju tokova trgovine, jačanje transparentnosti tržišta, diversifikaciju uvoza poljoprivrednih proizvoda i isporuku povoljnog đubriva sa ciljem da se preduhitri neka naredna, moguća globalna kriza gladi [4].

1. Uticaj Ukrajinskog rata na međunarodnu trgovinu

Danas se mnoge zemlje suočavaju sa ozbiljnim ekonomskim posledicama Ukrajinskog sukoba. Ukrajina i Rusija su glavne globalne izvoznice poljoprivrednih proizvoda, fosilnih goriva i veštačkih đubriva, zbog čega se širom sveta već sada uveliko osećaju efekti poremećaja u lancima snabdevanja i uznemirujućeg rasta cena, posebno poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i energenata. Invazija Rusije na Ukrajinu je podstakla i zapadne zemlje na uvođenje većeg broja paketa sankcija, koje se pre svega odnose na zabranu uvoza ruske nafte i gasa, zabranu trgovine luksuznom robom, isključivanje većih ruskih i beloruskih banaka iz SWIFT sistema, kao i na sankcije uvedene nekim ruskim oligarsima, poslovnim ljudima, kompanijama i političarima. Takođe je došlo i do značajnog pada turističkih i ugostiteljskih usluga, posebno u crnomorskom regionu, rasta transportnih troškova, smanjenja priliva doznaka iz inostranstva, pada trgovine poluproizvodima i proizvodima elektronike, delovima za motorna vozila i transportnom opremom, ali i do dramatičnog priliva ukrajinskih izbeglica u evropske zemlje.

Ukrajinska kriza je već generisala smanjenu globalnu proizvodnju i trgovinu, kroz svoj uticaj na rast cena hrane i energije i smanjenu dostupnost robe iz Rusije i Ukrajine. Pri tome su siromašnije zemlje tradicionalno pogođenije ratom jer njihovo stanovništvo troši veći deo svog dohotka na podmirivanje elementarnih prehrambenih potreba, što bi moglo da utiče i na opštu prehrambenu i političku stabilnost. Sa makroekonomske tačke gledišta, ova kretanja će smanjiti realni dohodak i globalnu tražnju za uvozom, dok će se efekti sankcija osećati ne samo u Rusiji, već i u njenim tradicionalnim trgovinskim partnerima. Svetska trgovinska organizacije (STO) očekuje kontrakciju BDP-a ne samo u Rusiji i Ukrajini, već i u evropskim zemljama koje su u geografskom smilu locirane u blizini ovog ratnog žarišta i zavise od uvoza energenata iz Rusije. Takođe se predviđa i rast troškova trgovine usled nametnutih sankcija, izvoznih ograničenja, rasta cena energije i poremećaja u transportu. Zbog svega navedenog STO procenjuje da bi nepovoljni uticaji ove krize mogli da budu veći na globalnu trgovinu nego na sam globalni BDP. Pri tome se za 2022. godinu predviđa usporavanje

rasta globalne trgovine za do 2,2% u odnosu na prethodne godine. Dugoročni efekti ove krize bi takođe mogli da se ogledaju u fragmentaciji globalnih trgovinskih tokova, promeni strukture i usmerenosti lanaca snabdevanja, gušenju inovacija, ograničavanju konkurencije, kao i u posledičnom padu globalnog BDP-a za oko 5% [11, str. 2].

Ovaj rat je ujedno ugrozio i globalne sisteme snabdevanja, ustaljene trgovinske puteve i vazdušni teretni saobraćaj, dok je uticao i na rast globalnih transportnih troškova usled sve dužih i skupljih novih transportnih ruta, uspostavljenih posebno između evropskih i azijskih zemalja. Dok je oko 20% globalnog vazdušnog saobraćaja pogođeno zabranama letova, oko 50% teretnih brodskih linija obustavilo je svoje poslovanje sa ruskim preduzećima. U svojoj prognozi o kretanju međunarodne trgovine, STO je čak smanjio prognozirani rast obima robne trgovine za 2022. godinu sa 4.7% na 3%. Ova organizacija navodi da se najneposredniji efekti Ukrajinskog rata ogledaju u naglom rastu cena hrane, smanjenoj globalnoj ponudi hrane, energije i đubriva, kao i u ugroženoj prehrambenoj bezbednosti ogromnog broja inače siromašnih ljudi usled zaustavljanja trgovine žitaricama u regionu Crnog mora [6]. Pored toga, na globalnu trgovinu opet utiče i novi *talas* karantina uvedenog u Kini sa ciljem sprečavanja širenja pandemije koronavirusa *Covid-19* koji je ponovo ugrozio pomorsku trgovinu, dovodeći do novih nestašica faktora proizvodnje i inflatornih pritisaka [10]. Naredni grafikon ukazuje na naglu kontrakciju globalne trgovine robom u drugom kvartalu 2022. godine.

Slika 1. Obim globalne trgovine robom u periodu od prvog kvartala 2015. do četvrtog kvartala 2023. godine

Izvor: [10]

2. Uticaj Ukrajinske krize na globalno tržište hrane

Dok je učešće Rusije i Ukrajine u međunarodnoj trgovini i globalnom proizvodu relativno skromno, ove dve zemlje su važni izvoznici elementarnih prehrambenih proizvoda, a posebno hrane, energenata, minerala i veštačkog đubriva. Obe ove zemlje su tokom 2021. godine činile 2,5% svetske trgovine robom i 1,9% globalnog BDP-a. Uprkos tome, one su samo u 2019. godini bile odgovorne za 25% globalnog izvoza pšenice, 15% ječma i čak 45% svetskog izvoza suncokreta. Pored toga, sama Rusija čini oko 9,4% globalne trgovine gorivima, uključujući i učešće od 20% u globalnom izvozu prirodnog gasa. Dodatne pritiske na mogući pad prehrambene bezbednosti na milione ljudi širom sveta generiše i činjenica da mnoge savremene zemlje u velikoj meri zavise od uvoza hrane iz ovih zemalja, dok se ovo posebno odnosi na afričke zemlje poput Egipta, Libana, Tunisa i Gambije, ali i na Moldaviju u kojima uvoz pšenice iz Ukrajine čini znatno više od 40% njihovog ukupnog uvoza ove žitarice. U medijima se već spekuliše da bi ova situacija mogla da izazove novi talas migracija, ovog puta afričkog stanovništva ka evropskim zemljama. Rusija i Ukrajina se takođe javljaju i kao

ključni dobavljači proizvodnih inputa u mnogim industrijskim lancima vrednosti. Rusija je jedan od ključnih globalnih dobavljača paladijuma, rodijuma, katalitičkih konvertora za automobile i poluprovodnika, dok Ukrajina uglavnom snabdeva svet neonom, čelikom, ugljem, gorivima i naftnim derivatima, hemijskim proizvodima, mašinama, transportnom opremom, ali i žitaricama poput ječma, kukuruza, pšenice i suncokreta. Produženi prekidi u snabdevanju ovim dobrima mogli bi da nanesu trajnu štetu oporavku same automobilske industrije.

Ukrajina je u velikoj meri integrisana u globalne poljoprivredne lance snabdevanja. Kao što je već rečeno, ova zemlja je veliki proizvođač i izvoznik hrane, poljoprivrednih proizvoda i osnovnih životnih namirnica, zbog čega ima ključni značaj za globalnu prehrambenu bezbednost. Detaljnije posmatrano, Ukrajina je ujedno i prvi globalni izvoznik semena suncokreta, četvrti izvoznik kukuruza i peti izvoznik pšenice, što sve u ovim okolnostima utiče na rast rizika od poremećaja u lancima snabdevanja hranom na globalnom nivou. U ovakvim okolnostima je logično i da će se zemlje koje u najvećoj meri zavise od uvoza ukrajinske pšenice suočiti sa ogromnim trgovinskim posledicama ovog sukoba. Sva ova kretanja imaju posebno negativan uticaj i na siromašne zemlje koje su neto uvoznici pšenice i drugih žitarica, izazivajući i efekte preliivanja na druga tržišta hrane. Svetske cene hrane u trenutku pisanja ovog članka permanentno rastu, posebno pod uticajem ovog oružanog sukoba, nepovoljnih vremenskih prilika, globalnih klimatskih promena i rastućih cena energenata. U opisanim uslovima je posebno izražen rast globalne cene pšenice za 40%, dok ovakav trend pretil i drugim žitaricama poput pirinča, kukuruza i suncokreta [9, str. 27]. Naredna tabela ukazuje na najznačajnije izvozne proizvode Ukrajine, kao i na njihov udeo na globalnom tržištu.

Tabela 1. Najznačajniji izvozni proizvodi Ukrajine u periodu od 2018. do 2020. godine

Proizvodi	Prosečna vrednost izvoza (u hiljadama US	Globalni udeo izvoza iz Ukrajine	Udeo na globalnom tržištu

	\$)		
Seme suncokreta i ulje semena pamuka	4.568.730	9,4%	38,0%
Kukuruz	4.536.010	9,3%	10,6%
Rude i koncentracije gvožđa	3.502.041	7,2%	2,4%
Pšenica	3.419.411	7,0%	7,2%
Poluproizvodi od gvožđa i nelegurisanog čelika	2.871.087	5,9%	10,0%
Valjani proizvodi od gvožđa i nelegurisanog čelika	1.912.003	3,9%	3,6%
Žice, kablovi, koaksijalni kablovi i dr.	1.430.844	2,9%	1,1%
Uljana pogača i drugi čvrsti reziduali	1.037.522	2,1%	13,4%
Sirovo gvožđe	925.538	1,9%	16,8%

Izvor: [9, str. 28]

Zaključna razmatranja

Aktuelni Rat u Ukrajini je izazvao globalne poremećaje lanaca proizvodnje i snabdevanja, poljoprivrednih tržišta, globalnih finansijskih tržišta, rast pritisaka na prehrambenu bezbednost, *talase* emigracije u Evropu, rast globalnih cena hrane i energenata i inflatornih pritisaka, a samim tim i dramatično smanjenje izgleda za dalji rast globalnog BDP-a. S obzirom na ograničenost dužine ovog rada, u članku je opisan samo uticaj ovog oružanog sukoba na globalno tržište roba i hrane. Podrazumeva se da je Rat izazvao i šire, društvene posledice poput velikog broja žrtava, ogromnih razaranja, humanitarne krize i velikog broja interno i eksterno raseljenih ljudi. Humanitarni troškovi Rata su visoki i u stalnom su porastu jer briga o ukrajinskim izbeglicama zahteva permanentna ulaganja u pružanje socijalne zaštite i stambenu pomoć, obezbeđivanje hrane, medicinsku pomoć, brigu o deci i njihovo školovanje [7]. Ovaj Rat je istakao i značaj smanjivanja zavisnosti od energenata iz Rusije. Zbog toga bi savremene zemlje trebalo da se intenzivnije usmere na energetske diversifikaciju i rast energetske bezbednosti, kao i na uspostavljanje odgovarajućih podsticaja za sprovođenje energetske tranzicije sa ciljem povećanja svoje samodovoljnosti i opšte ekonomske nezavisnosti. Aktuelni rat ujedno ukazuje i na činjenicu da je savremeni svet sada povezaniji nego što je ikada to do sada bio putem međunarodne trgovine, globalne proizvodnje, lanaca proizvodnje i snabdevanja i finansijskih, robnih, poljoprivrednih i drugih tržišta. Kriza u jednom delu sveta se lako i efikasno preliva i na njegove druge delove, izazivajući presudne efekte po globalnu i nacionalne privrede, energetske i prehrambenu bezbednost, životni standard stanovništva i životnu sredinu.

Ukrajinski rat u opisanim ekonomskim okolnostima utiče na regionalne i globalnu privredu kroz velika i nepredvidiva *komešanja* međunarodnih tržišta, ali i promene u kretanju ljudi, roba, usluga, kapitala i ostalih faktora proizvodnje. Ako se bude produžio, ovaj konflikt će neminovno uticati i na značajne tokove javnog zaduživanja i kapitala, zbog čega se javlja potreba i za pažljivim dizajniranjem mera ekonomskih politika. U tom smislu bi nacionalne ekonomske politike trebalo da budu pripremljene i za mogućnost fragmentacije globalnih proizvodnih, trgovinskih, energetske i

investicionih mreža i lanaca snabdevanja, kao i za potrebu za sprovođenjem strukturnih prilagođavanja sa ciljem otklanjanja poremećaja uzrokovanih ovom ratnom krizom. Posledice aktuelnog Rata već zahtevaju vođenje snažnih strukturnih politika u širokom spektru oblasti, uključujući i energetske i prehrambene bezbednost, rast produktivnosti i konkurentnosti, trgovinu i logistiku, kao i podsticanje dugoročnog rasta. U tom pogledu bi savremene zemlje morale da usmere svoje napore u pravcu povećanja energetske efikasnosti, diversifikacije izvora snabdevanja energijom, sprovođenja energetske tranzicije i prelaska na obnovljive izvore energije. Na planu prehrambene bezbednosti potrebno je obezbediti nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i hranom sa ciljem sprečavanja daljeg rasta njihovih globalnih cena i zaštite domaćinstava od siromaštva. U tom smislu subvencije domaćinstvima i poljoprivrednicima mogu biti od velike koristi za ublažavanje efekata ovog sukoba po njihov životni standard i prihode. Istovremeno bi trebalo i usmeravati ulaganja na podsticanje poljoprivrednih sistema sa klimatski *pametnim* tehnologijama da bi se obezbedila raznovrsnost proizvodnje prehrambene robe. Ove geopolitičke tenzije bi mogle imati dugoročan uticaj i na logističke lance snabdevanja i željene trgovačke koridore, što sve upućuje i na potrebu za njihovom daljom diversifikacijom. Konačno, potrebno je unapređivati i poslovnu klimu, jačati ljudske resurse i podsticati produktivnost i konkurentnost sa ciljem pokretanja dugoročnog rasta.

Bibliografija

1. Center for Preventive Action, "Conflict in Ukraine", Global Conflict Tracker, May 12, 2022. Preuzeto sa <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine> [pristup: 6. juna 2022. godine]
2. Chepeliev, M., Maliszewska, M., Pereira, M. S. E., "Effect on trade and income of developing countries", in: *The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment*, Michele Ruta (ed.), World Bank Group, Washington DC, 2022.
3. Coface SA, "Economic consequences of the RussiaUkraine conflict: Stagflation ahead", Coface economic publications, March

2022. Preuzeto sa <https://www.coface.com/News-Publications/News/Economic-consequences-of-the-Russia-Ukraine-conflict-Stagflation-ahead> [pristup: 6. juna 2022. godine]

4. Husain, A., "The Ukraine War is Deepening Global Food Insecurity — What Can Be Done?", May 16, 2022, United States Institute of Peace, Washington DC. Preuzeto sa <https://www.usip.org/publications/2022/05/ukraine-war-deepening-global-food-insecurity-what-can-be-done> [pristup: 6. juna 2022. godine]

5. Jakšić, M. (ur.), Ekonomski rečnik, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006.

6. Masterson, V., "These 3 charts show the impact of war in Ukraine on global trade", April 26, 2022, World Economic Forum, Geneva. Preuzeto sa <https://www.weforum.org/agenda/2022/04/ukraine-war-global-trade-risk/> [pristup: 7. juna 2022. godine]

7. Organization for Economic Co-operation and Development, "Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine", OECD, Paris, 2022.

8. The World Bank, "Russian Invasion to Shrink Ukraine Economy by 45 Percent this Year", Press Release, April 10, 2022. Preuzeto sa <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/04/10/russian-invasion-to-shrink-ukraine-economy-by-45-percent-this-year> [pristup: 6. juna 2022. godine]

9. World Bank Group, "The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment", April 25, 2022. Preuzeto sa <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099750104252216595/idu0008eed66007300452c0beb208e8903183c39> [pristup: 6. juna 2022. godine]

10. World Trade Organization, "Russia-Ukraine conflict puts fragile global trade recovery at risk", Press Release 902, 2022. Preuzeto sa https://www.wto.org/english/news_e/pres22_e/pr902_e.htm [pristup: 7. juna 2022. godine]

11. World Trade Organization, „The Crisis in Ukraine: Implications of the war for global trade and development“, WTO, Geneva, 2022.

THE IMPACT OF THE UKRAINIAN CRISIS ON INTERNATIONAL TRADE FLOWS AND FOOD SECURITY

Abstract

The Ukrainian war has greatly changed the concept and landscape of the global economy, leading to a range of undesirable consequences. This war crisis has disrupted global financial markets, production, exports and supply chains, led to a sharp rise in world energy and food prices, as well as to inflationary pressures, caused a dramatic humanitarian catastrophe, threatened global food security and increased transport costs, menacing the global GDP growth itself. This article examines the impact of the Ukrainian crisis on the functioning of global trade, as well as on the world food market and food security. It is concluded that the contemporary world is now days more connected than it has ever been through international trade, global production, production and supply chains and financial, commodity, agricultural and other markets. The crisis in one part of the world is spilling easily and efficiently over to its other parts, causing crucial negative effects on the global and national economies, energy and food security, world prices, living standards and the environment.

Key words: *Ukrainian crisis, international trade, global economy, food security, global migration, recession, global supply chains, global price growth.*

JEL classification: E31, F22, F40, F42, F63, L66, O13